

Gillberg gegn Svíþjóð - Yfirdeild

Dómur frá 3. apríl 2012

Mál nr. 41723/06

8. gr. Friðhelgi einkalífs og fjölskyldu

10. gr. Tjáningarfrelsi

Skylda til að afhenda gögn. Rannsóknargögn í háskóla.

1. Málsatvik

Kærandi, Christopher Gillberg, er sænskur ríkisborgari, fæddur árið 1950. Hann er prófessor og fyrrverandi forseti barna- og þroskasálfræðideildar Háskólans í Gautaborg. Um nokkurra ára skeið hafði hann umsjón með rannsóknarverkefni um ofvirkni og athyglisbrest barna. Verkefnið fór fram á vegum Háskólans í Gautaborg á árunum 1977 til 1992. Foreldrar 141 barns á leikskólaaldri buðust til að taka þátt í rannsókninni. Foreldrum barnanna, og síðar börnunum sjálfum, var heitið trúnaði um þær upplýsingar sem látnar voru rannsakendum í té. Kærandi hélt því fram að siðanefnd háskólans hefði gert það að skilyrði þegar leyfi fékkst fyrir rannsókninni að einungis hann og starfsfólk hans hefði aðgang að rannsóknargögnunum. Hann hefði þess vegna heitið börnunum og foreldrum þeirra algjörum trúnaði og voru gögnin í vörslu hans.

Árið 2002 óskaði félagsfræðingur sem stundaði rannsóknir við annan háskóla í Svíþjóð eftir aðgangi að rannsóknargögnunum. Sama ár óskaði barnalæknir eftir aðgangi að rannsóknargögnunum. Báðum beiðnunum var hafnað af Háskólanum í Gautaborg. Báðir umsækjendur kærðu þær synjanir til stjórnarsýsludómstóls. Niðurstaða dómstólsins var að félagsfræðingurinn og barnalæknirinn ættu rétt á að fá aðgang að rannsóknargögnunum enda ættu þeir lögvarða hagsmuni af því að fá að kynna sér þau auk þess sem þeim væri treystandi til að fara með trúnaðargögn. Háskólanum bæri að setja þeim skilyrði til að tryggja hagsmuni þeirra einstaklinga sem tóku þátt í rannsókninni. Setti háskólinn þau skilyrði að þeir gætu einungis skoðað gögnin hjá háskólanum sjálfum og óheimilt væri að fjölfalda þau.

Kærandi neitaði að afhenda háskólanum gögnin. Í því ljósi sá háskólinn sér ekki annað fært í byrjun árs 2004 en að neita um aðgang að gögnunum. Stjórnarsýsludómstóll ógilti þá ákvörðun og mælti svo fyrir að háskólinn skyldi afhenda gögnin. Nokkrum dögum síðar eyddu samstarfsmenn kæranda rannsóknargögnunum. Í öll skiptin sem stjórnarsýsludómstóll kvað upp dóm í málinu reyndi kærandi að skjóta málinu til æðri dómstóls en var það ókleift þar sem hann var ekki talinn vera aðili að málinu.

Í júní 2005 var kærandi dæmdur fyrir brot í starfi. Hann fékk skilorðsbundinn dóm og sekt sem samsvaraði 4.000 evrum. Varaforseti háskólans og aðrir starfsmenn skólans sem tóku þátt í því að eyða rannsóknargögnunum voru jafnframt dæmdir fyrir sömu sakir. Dómurinn var staðfestur í febrúar 2006 af áfrýjunardómstól. Hæstiréttur Svíþjóðar hafnaði því í apríl 2006 að taka mál kæranda til skoðunar.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram að sakfelling hans hefði falið í sér brot á rétti hans samkvæmt 8. og 10. gr. sáttmálans.

Niðurstaða deildar

Dómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu í dómi frá 2. nóvember 2010 að ekki hefði verið brotið gegn réttinum kæranda samkvæmt 8. og 10. gr. sáttmálans.

Niðurstaða yfirdeildar

Um 8. gr.: Dómstóllinn árétaði að kærandi hefði hvorki verið læknir barnanna sem tóku þátt í rannsókninni né sálfræðingur þeirra. Kærandi kom hvorki fram fyrir hönd barnanna né foreldra þeirra. Dómstóllinn þurfti því að skera úr um það hvort sakfelling kæranda vegna brota í starfi hefði falið í sér skerðingu á friðhelgi einkalífs hans samkvæmt 8. gr. sáttmálans. Engin fordæmi voru fyrir því að þjáningar sem rekja mætti til sakfellingar vegna refsiverðrar hegðunar fælu í sér sjálfstætt brot gegn 8.

gr. sáttmálans. Sakfelling kæranda vegna brota í starfi á grundvelli ákvæða hegningarlaga hafði verið eðlileg beiting viðkomandi ákvæða landslaga. Brot kæranda tengdust ekki einkalífi hans heldur starfi og þá hafði hann ekki sýnt fram á að einkalíf hans hefði skaðast vegna sakfellingarinnar. Kærandi hefði sjálfur viðurkennt að hafa ákveðið að verða ekki við skýrum fyrirmælum dómstóla um afhendingu gagnanna þrátt fyrir vitneskju um að það fæli í sér brot í starfi. Sakfelling kæranda og sá tekjumissir sem henni fylgdi var því fyrirsjáanleg afleiðing af brotum hans. Afleiðingar brota kæranda voru að mati dómstólsins í samræmi við þau brot sem hann hafði gerst sekur um. Með hliðsjón af ofangreindu komst dómstóllinn að þeirri niðurstöðu að ekki hefði verið brotið gegn rétti kæranda samkvæmt 8. gr. sáttmálans.

Um 10. gr.: Dómstóllinn útilokaði ekki að neikvætt tjáningarfrelsi, í þessu tilviki synjun um afhendingu gagna, gæti fallið undir 10. gr. sáttmálans líkt og kærandi hélt fram. Hér yrði þó að líta til þess að gögnin sem kærandi neitaði að láta af hendi voru eign Gautaborgarháskóla. Aðgangur að umræddum gögnum heyrði því undir ákvæði upplýsingalaga og laga um frelsi fjölmiðla. Kærandi hafði hvorki verið lækni né sálfræðingur þátttakenda í rannsókninni og var því ekki bundinn ríkum trúnaðarskyldum gagnvart þeim. Það var því ekkert sem stóð formlega í vegi fyrir því að kærandi léti umrædd gögn af hendi í samræmi við niðurstöður dómstóla. Kærandi hafði ekki lagt fram nein gögn því til stuðnings að siðanefnd háskólans hefði skyldað rannsakendur til að lofa þátttakendum rannsóknarinnar fullum trúnaði. Dómstóllinn féllst ekki á þau rök kæranda að hann hefði getað vísað til neikvæðs tjáningarfrelsis síns þar sem gögnin væru eign háskólans. Slík niðurstaða hefði bæði brotið gegn eignarrétti háskólans og rétti fræðamannanna tveggja, sem óskað höfðu eftir gögnunum, samkvæmt 6. og 10. gr. sáttmálans. Þá varð að líta til þess að kærandi, ólíkt lögmönnum og blaðamönnum, hafði hvorki sérstakt umboð frá þátttakendum í rannsókninni né eignarrétt yfir rannsóknargögnunum. Dómstóllinn komst því að þeirri niðurstöðu að ekki hefði verið brotið gegn rétti kæranda samkvæmt 10. gr. sáttmálans.